

DR. STUMPF ISTVÁN

egyetemi tanár

*Széchenyi István Egyetem, Deák
Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar*

**a miniszterelnök Stratégiai
Tanácsadó Testületének tagja**

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN

egyetemi docens

*SZE Deák Ferenc Állam-
és Jogtudományi Kar*

Hogy volt? – Beszélgetés Dr. Stumpf Istvánnal a sorsformáló kilencvenes évekről

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Sok szeretettel köszöntelek! Az az apropója a beszélgetésünknek, hogy idén harminc éves a jogászképzés Győrben. A képzést áthelyezték az ELTE-ről, tehát először egy ilyen kihelyezett képzés volt kilencvenötben. És ezek az évek, én úgy láttam az életút-folyamatodban, hogy a kilencvennégy-kilencvenöt-kilencvenhat számodra is igen fontos időpontok, például akkor írtad a kandidátusi dolgozatodat.

Engem az érdekelne első körben, hogy neked milyen emlékeid vannak arról, hogy azok milyen évek voltak.

STUMPF ISTVÁN: Kilencvennégy – kilencvenöt – kilencvenhat? Én kilencvenkettő – kilencvenháromban voltam kint Amerikában, a Harvard Kennedy School-on egy IREX-ösztöndíjjal, a család is kint volt. A kilencvenhárom év az egy szomorú év volt, mert hazajöttem január végén, február elején, és akkor meghalt édesanyám 54 évesen. És az év végén meg meghalt édesapám 64 évesen. És közben én meg augusztusban eltörtem a bokámat, mert lent voltunk a Balatonnál és fociztunk mezítláb, és ott eltört a bokám. Feleségem augusztus huszadikán hozott vissza az Astrának a platóján a három gyerekkel, és akkor ott éjszaka a Béres megcsinálta a bokámat, összevarrta, meg négy helyen csavarozta. Szóval egy furcsa év volt az.

De ugyanakkor meg elindítottuk a Századvég iskolát is, az egyetemen is többféle dolog volt, csináltuk a Gázsó professzor úrral a kutatásokat, főleg a rendszer-

váltás veszteseiről, akik a fiatalok voltak, meg a Csepeliékkel, Kérivel kiadtunk egy könyvet a "How to be a Democrat in a Post-Communist Society?" címmel. Jártunk aztán a politikai szocializációs konferenciára is. Nagyon aktív voltam a Nemzetközi Politikatudományi Társaság politikai szocializációs szekciójában. És gyakorlatilag '95-'96 környékén volt az, amikor lett volna a nyolcvanötös szarvasi szakkollégiumi találkozó a tízéves évfordulója. Egy évvel később lett, a Rajk László Szakkollégiumnak a lakitelki vendégházában, és ott beszélgettünk több mindenkel, így Orbán Viktorékkal is. Akkor már ők nagyban készültek a választásokra, meg a kormányzásra. Van-e valami kormányzati program? – kérdeztem. És mondta, hogy hát nincs még. Nahát, akkor itt van a jó lehetőség. Akkor megbíztunk benneteket, mint Századvég, hogy csináljátok egyfajta kormányzati struktúrális elképzelést. Akkor ezen dolgoztunk, meg választáskutatást is végeztünk, együtt a TÁRKI-val. Rendszeresen publikáltunk cikkeket, melléje beindítottuk a mandátumbecslési rendszert is, ami egy újdonság volt. Összevitattunk ezen az Ágh Attilával meg mindenkel. Szóval érdekes dolog volt. Közben meg én, azt hiszem, hogy akkor éppen az egyetemen voltam főállásban, és a Politikatudományi Intézetben, félállásban. És a Bihari Misi szobájában ültem, fiatal ösztöndíjasként, nyolcvankettő-nyolcvanháromban, meg Kulcsár Kálmán szobájában, és akkor ott négy-öt tantárgyat tanítottunk. Jogelmélet, állam- és jogelmélet, politikai szociológia és minden egyebet, meg közben szakkollégiumot szerveztünk.

Szóval egy nagyon, nagyon dinamikus világ volt ekkor. De ez a kilencvenes évek közepe. Az akkor egy nagyon intenzív dolog volt, mert egyrészt a választáskutatásban a Gazsó professzorral indítottunk egy post election kutatást, amiben kialakítottunk egy olyan modellt, amelyik a pártkötődés alapján osztályozta a szavazókat, és ez ma is szerintem a választásszociológiában egy kiindulópont. A TÁRKI-val vizsgáltuk a pártpreferenciák alakulását és rendszeresen publikáltunk a Magyar Hírlapban, kiadtuk a választásköteteket. Elindult az átvilágítása a Horn-kormányznak, elkezdtem az interjúkat az Antall-kormány embereivel. Legalább olyan hús interjút csináltam, ennek a summázata az volt, hogy szegény Antall azt mondogatta, neki nyolcvan húszárral kellett megvívnia ezt a meccset. De ki kéne adni azt könyvként is, mert nagyon tanulságos. És hát elkezdtünk a német modell alapján egy kancellária típusú kormányzás alapelveinek és struktúrájának a kidolgozását is.

A Batthyány Alapítványnak készítettük ezt a kutatást, és ezen keresztül kapta meg a Fidesz. Kilencvenhat után indítottam el a Bölcsek Tanácsát, amelyet két-háromheti rendszerességgel a Gundelben, Szent Orbán pincéjében szerveztünk meg, a liberális Naumann Alapítvány támogatásával. Az Alapítványt ekkor Prőhle Gergely vezette, és a kötetlen megbeszéléseken a Fidesz-vezérkar találkozott mások mellett Andorka Rudolfval, Solymosi Frigyessel, Martonyi Jánossal, Matolcsy Györggyel.

Nagyon jó beszélgetéseket folytattunk ott, és emellett volt a Politikai Board, amelyik a választási stratégiába illesztette a felvetődött szakmai és politikai megfontolásokat. Szóval ez egy intellektuálisan és politikailag is egy nagyon izgalmas időszak volt.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: És közben pedig grundolódik a győri képzés...

STUMPF ISTVÁN: Pontosan.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: És Bihari Mihály kulcsfigura ebben a történetben, mert talán van köze ahhoz, hogy kipattant az ötlet. A Szekeres Tamás, a győri rektor volt a nagy ötletadó, de hogy Bihari tanár úr volt az, aki ezt aztán kézbe fogta, ezt már sokszor, sokan elmondták.

STUMPF ISTVÁN: Így van, vagyis, hogy többször beszélt személyesen is nekem arról, hogy ő szeretne, nagyon szeretne Győrben jogi képzést, erre is emlékszem. Akkor ugye, miután én intenzíven benne voltam ebben a kormányzásra való felkészülésben, akkor még nem kapacitált arra, hogy akkor menjek le Győrbe, de arra emlékszem, hogy amikor elvesztettük a választást, kettőezerkettőben, akkor Misi megkeresett, hogy menjek le, vállaljam el a dékáni szerepet az akkor formálódó győri jogi karban.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Milyen kár, hogy nem vállaltad el.

STUMPF ISTVÁN: Igen, csak megvétózta a feleségem, mert azt mondta, hogy hát most már négy éven keresztül – akkor ugye meglett már a negyedik gyerek is –, négy éven keresztül alig-alig láttak a gyerekeim is, ne vállaljam. Most az, hogy én három-négy napot – mert mindig bele szoktam állni abba, amit elvállalok – Győrben legyenek, nem fért bele a családi életünkbe.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Hát azt feleségként abszolút megértem. A család az fontos.

STUMPF ISTVÁN: Mondtam a Misinek is. Csalódott volt, mert szerette volna, hogy ha Győrben azt a gyakorlati-szervezési tudást, amit a kormányzásban szerzett az ember, ott vigyem tovább.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: De jelen voltál a háttérből, meg most is. Hát most nagyon aktívan, de hogy abban az időszakban is azért jelen voltál, én úgy emlékszem.

STUMPF ISTVÁN: Hát lent Győrben csak alkalmanként voltam jelen.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Úgy gondoltam, hogy a bábáskodó gondoskodással voltál mindig jelen a háttérben. Nekünk támaszunk voltál, meg vagy.

STUMPF ISTVÁN: A Kukorelli is hívott. Mindig meghívogatott oda előadni, kettőezertizenöt táján meg már egyértelműen rávettek mind a ketten, hogy menjek le Győrbe főállásba. Akkor én gyakorlatilag feladtam a pesti jogi kari főállásomat, és azóta most itt vagyok.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Egyetemi tanár.

STUMPF ISTVÁN: A pesti jogi karon 37 évi fő- és mellékállásos oktatás után a Szenátus egyetemi magántanári címet adományozott, elismerve az oktatási, szakkollégiumalapítási tevékenységemet. A habilitációmát még a pesti jogi karon csináltam, jelenleg a PhD-s hallgatóimat menedzselem, és a Doktori Iskolában is tartok kurzusokat a témavezetés mellett.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Hála Istennek! Szükség is van rád.

STUMPF ISTVÁN: És ott a nevem még fenn egy táblán, a Pokollal, a Schlettel meg a Misivel, ott vagyunk négyen, ebben a szobában. Tehát egy igen-igen változatos előkészítő időszak volt, többszöri nagyobb kihívás, de végül is ráálltam, hogy átmenjek Győrbe főállásúként, és nem bántam meg, mert egy teljesen friss légkörbe, baráti légkörbe, átlátható környezetbe kerültem, ahol nem a tömegoktatás dominál, hanem sokkal inkább a hallgatókkal való intenzívebb foglalkozás. Nyilvánvalóan, hogyha az ember Győrben lakik, még jobban bevonódik a helyi ügyekbe. Meg ami énszerintem egy nagy előny most a győri jogi karnál, hogy helyi nevelésű ember vezet a kart, aki be van ágyazva a győri lokális társadalomba is, meg az egyetembe is. A pesti jezsuita szakkollégiumban és az NKE dékánjaként szerzett intézménymenedzselő tapasztalatokat most jól tudja kamatoztatni a győri jogi kar és az egyetem érdekében.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Na, már megelőzted a következő kérdésemet, mert pont ez lett volna az egyik, hogy van három dékánunk a kar történetében. Szalay Gyula, a Lévainé Fazekas Judit és a harmadik Smuk Péter, akiről imént beszéltél. Hogy látod a karnak a fejlődését az ő munkájuk tükrében?

STUMPF ISTVÁN: Szalay Gyulának hihetetlen érdemei vannak abban, hogy ő a maga helyi adottságánál, kapcsolatrendszerénél, szakmaiságánál fogva elkezdte szép szisztematikusan építgetni a kart, a Misi segítségével. Tehát a Misi nélkül ő nem tudott volna kart építeni, mert a Misi vette rá az embereket, hogy lejöjjenek, órákat tartsanak. És tényleg szinte mindenkit rábeszél. Nagyon kevés ember volt, aki a Misinek nemet mondott és nem vállalta el, mindenki az újdonságot szerette. Ugye akkor sokféle vita volt arról, hogy kell-e ennyi jogi kar az országnak. Meg hogy a vidéki jogi karok színvonalban hogyan viszonyulnak a nagy karokhoz.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Hogy látod ezt a 30 évet, megálljuk a helyünket?

STUMPF ISTVÁN: Szerintem igen, és egyre inkább, mert szerintem az egyetemen belül is folyamatosan emelkedik a presztízse, és fontos is, hogy legyen presztízse a jogi karnak, kezd egy patinás névvé válni, egy csomó innováció van a karon. Tehát egyrészt a mesterséges intelligenciával való foglalkozás, a cyber-technológia az atomjoggal, az úrjoggal. Ezek mind-mind olyan területek, ame-

lyek más egyetemeken csak szőrmentén vannak jelen, és itt látom, hogy van egy nagyon erős derékhada ennek a csapatnak, egy olyan adjunktusi, docensi gárda, amelyik előbb-utóbb majd egyetemi tanár lesz, ezért nagyon komolyan dolgozik is, meg letesz egy csomó mindent az asztalra. Az elmúlt tíz évben, amióta itt vagyok, először csak a nyári - téli egyetemeken keresztül, aztán kurzusokon kellett a nemzetköziesítést erősítenem. De a politológián keresztül, társadalomtudományi oktatásokon keresztül, meg ilyen-olyan konferenciákon keresztül sikerült tágítani a dolgot. Szerintem most kezd erősödni, mert ez a Bermuda-háromszög, Szlovákia, Ausztria és Magyarország jó pozíciót ad.

Ez találkozási pontot tud jelenteni, amely megtermékenyítőleg is tud hatni, de ebbe bekapcsolta például a tanszék a lengyeleket, rendszeresen járnak oda visszatérő konferenciákra. Kialakítottak személyes kapcsolatot, kialakítottak a volt szovjet köztársaságokkal, meg Oroszországban is ott voltunk Szentpétervárott egy konferencián, és fantasztikusan sikerült. Ezek mind-mind összekovácsolják ezeket a közösségeket, tanszékeket, kutatócsoportokat. Aztán itt vannak az olyan kutatócsoportok, mint a Parlamenti Kutatások Központja, alakul a Bibó István Kutatócsoport. Szerintem az egyetemnek az egyik nagy előnye, hogy bizonyítani akar. Nem fellekvára az ideológiai megosztottságnak, sokszínű, mindenféle tantárgyakat és tantárgyi megközelítéseket, tanárokat is lehet találni az egyetemen, ugyanakkor hallgatóközpontú, ez egy fontos dolog.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Én úgy látom, hogy egyre nagyobb évfolyamok vannak. Egy olyan aggodalom van bennem, hogy nem férünk el, tehát maga a tantermi kapacitás kevés, a ház nem alkalmas arra, hogy ilyen kétszáz fős évfolyamokkal dolgozzunk.

STUMPF ISTVÁN: Igen, hát ez friss jogászképző intézet volt. Ja, de hát az is szépen ki lett kupálva, már kívülről is jobban néz ki. A kertje is rendben van.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Sokkal jobban, igen. Azért hangulatosabb is. Volt bencés diák a dékán. Ez látszik a kerten.

STUMPF ISTVÁN: Egy barátságosabbá tehető találkozóhely.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Igen. Az biztos, hogy igen.

STUMPF ISTVÁN: Sok minden fejlődött az alatt az időszak alatt is, mialatt én lent voltam, és örömmel mentem be mindig, most itt a betegség kapcsán kicsit kevesebbet.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Még számítunk rád egy csomó területen. A Bibóban mindenképp, a Bibó-kutatásban. Hol lehet még erősíteni szerinted a mi karunkat? Mert most nagy átalakulások vannak, most nem struktúrára gondolkok, hanem a tudományban, azt gondolom, a témák, a területek is változnak.

STUMPF ISTVÁN: Hát szerintem, ami kihívás, az a mesterséges intelligencia. Azt gondolom, hogy ezek az újítások, az újrjogtól kezdve egészen az atomjogig, ezek mind azért olyan területek, amelyek fontosak. Az, hogy vannak az alkotmányos intézményekkel kapcsolatos kutatások, benne a parlamenti kutatások, és be vannak kapcsolva a külföldiek is, az csak jó. A tudományos periodika, a Jog-Állam-Politika is jól csengő.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Köszönöm.

STUMPF ISTVÁN: A kar meghatározó és profilt adó lapja, egyre markánsabban van jelen a szakmai közéletben is.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Hát igyekszünk.

STUMPF ISTVÁN: A szakkollégiumi múltam okán egy csomó olyan dolog rákódott rám, amelyet át lehet hagyományozni. Most az MCC-ben próbálkozom ilyennel, az Államvezetési Stratégiák és Alkotmányos Jogállam Műhelyben, majd meglátjuk. A helyi szakkollégiummal kevesebbet tudtam foglalkozni, mint szerettem volna, de úgy látom, végig jó kezekben volt és van.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Ott is szoktak maradni általában a karon, valamilyen egyéb tudományos munkát végezni.

STUMPF ISTVÁN: Így van, így van. Azt nem tudom, hogy milyen a légköre a győri szakkolinak. Én azt szoktam mondani, hogy nagyon boldog lehet az az ember, aki közösségben, kis közösségben tudja leélni az életét, nemcsak azért, mert a bibói jelmondatok között is elég fontos ez, hanem, mert közösségihiányos társadalomban élünk. És hát, akiknek az a szerencse megadatik és megélheti a közösséghez tartozás élményét, az nagyon fontos érzelmi erőforrást jelent. Nekem többször megadatott, a falumban indult, tehát Sárospatak mellett Hercegekúton, ott a fejed fölötti képen van a templom, ahol megkereszteltek. És ez egy gyönyörű tokaj-hegyaljai vidék. Engem most is számon tartanak a közösségben, és elvárják, hogy minden nagyobb eseményen, mint a falu díszpolgára, jelen legyek. Nem feltétlenül azért, mert parasztyereként sokra vitte az ember, hanem azért, mert én kötődöm ehhez a közegehez, és ez látszik is rajtam.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Nagyon. Jó, hogy szóba hoztad, mert ez lett volna a következő kérdésem, hogy az, aki ilyen karizmával rendelkezik, nem sok ilyen születik, az hozza magával, mert kapta a Jóistentől az erőt. De hogyan tudod továbbadni? Látsz-e arra esélyt, hogy mondjuk a tanítványok, a győri kollégák között akad olyan, aki ezt a kohéziós erőt úgy árasztja majd, ahogy te?

STUMPF ISTVÁN: Látom, hát szerintem maga a Smuk Péter is ilyen. A Váczi Peti is, Erdős Csaba is ilyen, a fiatalok közül Ősze Áron.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Az Áron mindenképpen.

STUMPF ISTVÁN: Sok olyan ember van, akiben ezek a képességek megvannak, és nem mesterségesen felvett szerepek, hanem ő is szívja be azt a fajta tudást, szellemiséget, ahol a belső értékek – a hit, a szív és az értelem – legalább olyan erősek, mint a külső megjelenés.

Én első generációs értelmiségi vagyok, és nem az történt, hogy rám dőlt a könyvesszekerény, hanem úgy kellett összeszednem azt, ami a szellemiséget fejleszt, sőt mi több, már vita volt a családban, hogy miért nem megyek már el pénzt keresni, miért kell nekem még ennyit tanulni.

Megkerestem a nyári szünetek alatt azt a pénzt, amiből el tudtam menni Európába, Amerikába. Bejártam a fél világot már egyetemistaként is, mindig azt gondoltam, hogy más kultúrák megismerése az ember személyiségét bővíti, és ezt tovább tudja adni a tanítványainak is. A PhD-seim között is számos olyan van, akivel már nem egyszerűen csak az éppen aktuális PhD-témát gondoljuk végig, hanem, hogy milyen missziót kell megtennie. Most pedig majd meglátjuk, hogy ebből az MCC-s műhelyből mi fog kisülni, de ebben sok fantáziát látok. Lassan elérkezem a hetvenéves korosztályhoz, ami azt jelenti, hogy már emeritus tanár leszek. És akkor már le kell állni kicsit, lassítani kell.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Akkor már egy kicsit kímélünk, ha hagyod, de én azt látom, hogy aki emeritusszá válik a kor miatt, az egyre aktívabb valahol.

STUMPF ISVÁN: Igen, itt vannak az unokák, velük kellene majd többet lennem.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Tehát nem feltétlenül fog az hátrány lenni szerintem.

STUMPF ISTVÁN: Szerencsére nincsenek elvonási tüneteim, nem érzem azt, hogy valamiből kimaradnék éppen azért, mert folyton dolgozom.

Igen, úgy gondolom, hogy egyben van az életem is, a hercegkúti templomtól az Alkotmánybíróságon át a győri egyetem szobájáig, tehát nincs vele problémám, és ezt adtam át a gyerekeimnek is, ezt a fajta közösség-szervező hitet. Büszke vagyok arra, hogy az Anna csinálja a Hungary Foundation Amerikában, hogy a Kata felépítette a zöldmezős Konnekt egyesületét, hogy a Sárka gyógytor-násztként bátran belevág a külföldi tapasztalatszerzésbe, Andris fiam pedig most éppen az asztalos szakmát tanulja ki. És hát ők sportolnak is, Kata többszörös szinkronúszó bajnok, masters világbajnok, most pedig futóversenyeken vesznek részt, szóval mindenkinek van komoly szakmai háttere és életcélja. Andreával szép családot neveltünk, és jön a harmadik unoka is.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Gratulálok. Ez a legjobb hír, igen.

STUMPF ISTVÁN: Igen, ez nagyszerű, boldogok vagyunk. A közéleti szerepvállalás sok időt elvett a családtól, van mit törlesztenem, szeretnék az unokákkal többet foglalkozni.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Hogyha előrefutunk az időben, mondjuk egy huszöt-harminc évet, lesz még jogászképzés szerinted? Most nem azért, mert hol van Győr, vagy mi hol tartunk, az ott oktatók, hanem, ahol a világ tart?

STUMPF ISTVÁN: Nem tudja a mesterséges intelligencia átvenni a jogászképzést és a személyes jelenléten alapuló oktatást. Persze, a technokrata típusú dolgokat igen, de hát a jog, mint látható a mostani vitákban is, a szuverenista-föderalista meccsben, komplexebb ennél. Azért megyek most Lengyelországba is, hogy azt a fajta hitvallást, amit Sólyom László mondott, hogy nem lehet a jogállamot jogállam-ellenes módszerekkel építeni, életben tartsuk.

Tehát, amit most művelnek a lengyelekkel, a jelenlegi kormány, az a jog arcucsapása, meg amit Ursula von der Leyen is művel az Európai Bizottságban. Most olvasom ezeket az anyagokat, hogy az Európai Unió intézményrendszere rendszeresen sérti a jogállami követelményeket, közben meg bennünket szidnak és ostoroznak, hogy mit nem tartunk be és hogyan. Annyira farizeus magatartást tanúsítanak, amely méltatlan a nagy elődökhöz, az alapító atyák hagyatékához. A józan ész trónfosztása zajlik Európában, amely ellen lázadni kell, vissza kell állítani a józan ész és az európai kultúra becsületét. Én továbbra is hiszek a szeretet és az összefogás hatalmában és azt gondolom, hogy meg kell erősíteni – ha már jogállamiságról beszélünk – azokat a fundamentális tartópilléreket, amita bibói Tízparancsolatból kiolvashatunk.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Ez kiváló végszó! Szívemből szóltál! Úgy legyen! Köszönöm a szép beszélgetést!